Τα «κλειδιά» για φως στο... βάθος του τούνελ

Τέσσερις διακεκριμένοι καθηγητές Οικονομικών καταθέτουν στη Realnews τις προβλέψεις τους για την προοπτική της ελληνικής οικονομίας το 2016

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΥΛΙΑ
d.christoulias@realnews.gr

Την έντονη ανησυχία τους, την επιφυλακτικότητα και τον προβληματισμό τους για τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας το 2016 εκφράζουν μέσω της **Realnews** τέσσερις επιφανείς καθηγητές Οικονομικών. Οπως χαρακτηριστικά επισημαίνουν, οι πολιτικές αποφάσεις που θα ληφθούν το 2016 αναμένεται να έχουν καθοριστικές συνέπειες στη διαμόρφωση των οικονομικών επιδόσεων. Τον σημαντικότερο ρόλο, σύμφωνα με τους οικονομολόγους, για την ανάπτυξη της οικονομίας θα παίξουν η πολιτική σταθερότητα, οι επενδύσεις, η υλοποίηση των διαρθρωτικών αλλαγών, η ενίσχυση των εξαγωγών και η μείωση της ανεργίας.

Την ίδια στιγμή, σημειώνουν ότι οι απρόβλεπτες εξελίξεις με τις δύο απανωτές εκλογικές αναμετρήσεις, οι παρατεταμένοι «νεκροί» χρόνοι στη λήψη σημαντικών αποφάσεων και η επιβολή των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων είναι βέβαιο ότι θα έχουν σημαντικές δυσμενείς οικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις, που δεν έχουν ακόμη αποτυπωθεί στο σχέδιο ανάκαμψης το οποίο προσπαθούν να εφαρμόσουν οι δανειστές.

Λευτέρης Θαλασσινός

Καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, κάτοχος ευρωπαϊκής έδρας Jean Monnet

«Οι προβλέψεις παραμένουν δυσοίωνες»

ΤΟ 2016 μάς βρίσκει και πάλι στην αρχή. Επειτα από 6 χρόνια σκληρής λιτότητας με συνολικό κόστος για την κοινωνία πάνω από 80 δισ. ευρώ, η οικονομία δεν φαίνεται να ανακάμπτει. Το τρίτο μνημόνιο εφαρμόζεται απαρέγκλιτα από τη νέα κυβέρνηση που προέκυψε από τις τελευταίες εκλογές με πολλές προσδοκίες και την ελπίδα ότι θα βγάλει τη χώρα από το αδιέξοδο. Τα γεγονότα μαρτυρούν ότι κάτι τέτοιο δεν είναι εύκολη υπόθεση, γιατί η χώρα έχει πολλές ανάγκες ακόμα, ώστε να βρει τον δρόμο της.

Οι απρόβλεπτες εξελίξεις με τις δύο απανωτές εκλογικές αναμετρήσεις, οι παρατεταμένοι «νεκροί» χρόνοι στη λήψη σημαντικών αποφάσεων και η επιβολή των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων είναι βέβαιο ότι θα έχουν σημαντικές δυσμενείς οικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις, που δεν έχουν ακόμη αποτυπωθεί στο σχέδιο ανάκαμψης το οποίο προσπαθούν να εφαρμόσουν οι δανειστές μας. Η ανησυχία του ΔΝΤ με την εκπεφρασμένη βούλησή του να απέχει από τη διαδικασία στήριξης της χώρας μάλλον θα πρέπει να μας δημιουργεί απαισιοδοξία. Ακόμα και η πλήρης εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων δεν εξασφαλίζει την ανάπτυξη που χρειάζεται η οικονομία. Η ελάφρυνση του χρέους με τον έναν (μείωση επιτοκίων) ή τον άλλο τρόπο (επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής) δεν οδηγεί σε μείωση του ποσοστού ανεργίας σε ανεκτό επίπεδο.

> **«Η ανεργία παραμένει το μεγάλο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας** και έχει παραλύσει τον κοινωνικό ιστό της. Για την αντιμετώπισή της απαιτείται στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης»

Η ανεργία παραμένει το μεγάλο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας και έχει παραλύσει τον κοινωνικό ιστό της. Για την αντιμετώπισή της απαιτείται στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης με συγκεκριμένες δράσεις τόσο από τον δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό εγχώριο και διεθνή τομέα για μια περίοδο τουλάχιστον δεκαετίας.

Ο πρώτος τομέας θα έχει περιορισμένες δυνατότητες και στη διάρκεια του νέου έτους, ο δεύτερος και ο τρίτος δεν έχουν πειστεί ακόμα γιατί να επενδύσουν σε μια οικονομία που δεν τους παρέχει κίνητρα, που δεν έχει εξασφαλίσει τη βιωσιμότητά της. Οι προβλέψεις λοιπόν και για το 2016 παραμένουν μάλλον δυσοίωνες.

Παναγιώτης Πετράκης

Καθηγητής Οικονομικών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

«Ζητούμενο η αλήθεια για την προοπτική της χώρας»

Η ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ να είναι το 2016 τόσο κρίσιμο για την Ελλάδα όσο το 2015 είναι υπαρκτή αλλά μικρή. Ολα θα εξαρτηθούν από την ικανότητα διοίκησης της κυβέρνησης.

Στο εσωτερικό θα κυριαρχήσουν τρεις διαδικασίες: α) Η παραγωγική αναδιάρθρωση του επιχειρηματικού τομέα μέσω του «νέου» τραπεζικού συστήματος, β) Η περαιτέρω συρρίκνωση της ρευστότητας της οικονομίας, γ) Η δυσκολία πολιτικής διακυβέρνησης, αφού η προσδοκώμενη ανάκαμψη έχει μεταφερθεί στο μέλλον.

Στο εξωτερικό περιβάλλον θα κυριαρχήσουν τρεις διαδικασίες: α) Σχετική νομισματική ευχέρεια μέσω της πολιτικής χαλάρωσης με ένα υποτιμημένο ευρώ που θα ευνοεί τις εξαγωγές και τον τουρισμό, β) Τα κύματα των μετακινήσεων των πληθυσμών θα παραμείνουν ισχυρά, γ) Θα αυξηθεί η πιθανότητα εξέλιξης των εθνικών ζητημάτων (Κυπριακό κ.λπ.). Το τελευταίο αυτό ζήτημα προκύπτει και ως αποτέλεσμα της ανάγκης για την επανοργάνωση του δυτικού ορίζοντα της Τουρκίας, αφού ο νοτιοανατολικός της θα βρίσκεται σε συνεχή ανακατάταξη.

> **«Από τη μία μεριά έχουμε μία διογκωμένη κοινωνική και πολιτική δυσφορία** και από την άλλη μία επανάπαυση στη μισή αλήθεια ότι η πολιτική σταθερότητα θα δημιουργήσει λύσεις»

Ετσι, το 2016 θα είναι ένα έτος το οποίο ακολουθεί το 2015, κατά το οποίο διαψεύστηκαν πολλές προσδοκίες. Αυτό έχει μία θετική πλευρά, αφού η προσγείωση σε ένα στέρεο έδαφος δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μία στέρεη επανεκκίνηση. Ομως, επειδή η διάψευση συγκεκριμένων προσδοκιών γίνεται εν μέσω διατήρησης της κακεξίας της οικονομίας, είναι βέβαιο ότι δημιουργούνται δυνάμεις που συνήθως προκαλούν πολιτικές και κοινωνικές ανακατατάξεις. Από τη μία μεριά έχουμε μία διογκωμένη κοινωνική και πολιτική δυσφορία και από την άλλη μία επανάπαυση στη μισή αλήθεια ότι η πολιτική σταθερότητα θα δημιουργήσει λύσεις. Λείπει η άλλη μισή αλήθεια, που αφορά το πολιτικό και οικονομικό περιεχόμενο της σταθερότητας στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής μας θέσης. Γι' αυτό το ζητούμενο δεν είναι το πολιτικό σχήμα που θα κυβερνά (οικουμενικές κ.λπ.). Το ζητούμενο για το 2016 είναι η αλήθεια για την προοπτική της χώρας ως πολιτικό περιεχόμενο της διακυβέρνησης. Μία αλήθεια που την αναζητά πλέον η κοινωνία για να κτίσει το μέλλον της.

Διονύσης Χιόνης

Καθηγητής Οικονομικών στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

«Κομβικό το νέο έτος για την ελληνική περιπέτεια»

ΓΙΑ ΕΞΙ ΧΡΟΝΙΑ οι επανειλημμένες διαψεύσεις των επίσημων και ανεπίσημων προβλέψεων για τις εξελίξεις στην ελληνική οικονομία μάς έμαθαν να είμαστε αρκετά επιφυλακτικοί ακόμα και σε βραχυχρόνιο επίπεδο.

Η αβεβαιότητα για τις εξελίξεις συνδέεται με τις πολιτικές αποφάσεις που θα ληφθούν το 2016 και αναμένεται να έχουν καθοριστικές επιδράσεις στη διαμόρφωση του οικονομικών επιδόσεων. Αποφάσεις όπως η αναδιάρθρωση του χρέους, η επέκταση του προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης, η αναπτυξιακή βοήθεια (ευρωπαϊκό Σχέδιο Μάρσαλ) αλλά και η αναμενόμενη δημοσιονομική χαλάρωση είναι ορισμένες μόνο από τις αποφάσεις που μπορούν να μεταβάλουν άρδην το οικονομικό κλίμα. Προς το παρόν θα μπορούσε να θεωρηθεί βέβαιο ότι οι εξαιρετικά συντηρητικές προβλέψεις για την ανάπτυξη το 2016 και ο πολύ μικρός πληθωρισμός τόσο για τον ευρωπαϊκό Νότο όσο και για την Ε.Ε. θα μεταβάλουν τον τρόπο με τον οποίο η Ε.Ε. αντιμετωπίζει την κρίση, προσθέτοντας στη δημοσιονομική σταθερότητα σημαντικές αναπτυξιακές πολιτικές.

> **«Επειτα από έξι χρόνια συνεχούς μείωσης του πραγματικού ΑΕΠ, η ύφεση στην ελληνική οικονομία φαίνεται ότι έχει σταθεροποιηθεί»**

Επειτα από έξι χρόνια συνεχούς μείωσης του πραγματικού ΑΕΠ, η ύφεση στην ελληνική οικονομία φαίνεται ότι έχει σταθεροποιηθεί και για σημαντικό χρονικό διάστημα το ΑΕΠ δεν αναμένεται να παρουσιάσει αξιόλογη μεταβολή. Η αναιμική ανάπτυξη προκύπτει βραχυχρόνια από την ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος και της καταναλωτικής δαπάνης. Η ανάκαμψη της καταναλωτικής δαπάνης αλλά και ο σχηματισμός κεφαλαίου, σε συνδυασμό με την αύξηση της χρηματοδότησης της ρευστότητας, μπορούν να οδηγήσουν στην επαναφορά του πληθωρισμού και του ΑΕΠ σε θετικό πρόσημο και στη σταδιακή μείωση της ανεργίας. Σε αυτό το σενάριο οι κύριοι ανασχετικοί παράγοντες προκύπτουν από τα προβλήματα ρευστότητας και την αβεβαιότητα των οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων.

Εχει ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι το 2016 είναι κομβικό έτος για την ελληνική περιπέτεια. Η αποτυχία σταθεροποίησης της οικονομίας και η συνεχιζόμενη διάψευση των προσδοκιών δεν θα προσθέσουν μόνο άλλο ένα έτος ύφεσης στο ελληνικό πρόγραμμα, αλλά θα οδηγήσουν σε γενικότερη αποσταθεροποίηση την ελληνική οικονομία, με πραγματικά απρόβλεπτες εξελίξεις.

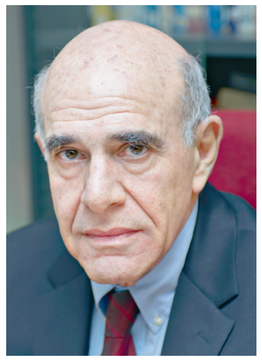

Ιωάννης Χαλικιάς

Καθηγητής Ποσοτικής Ανάλυσης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, επιστημονικός υπεύθυνος του Κέντρου Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών του Πανελλήνιου Συνδέσμου Εξαγωγέων

«Αισιόδοξα και απαισιόδοξα μηνύματα»

ΜΕ ΑΣΑΦΗ μέχρι σήμερα την εικόνα για την πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά το 2015 (οι μέχρι σήμερα εκτιμήσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η ύφεση θα περιοριστεί σε -0,5% έως -1%, κυρίως λόγω της μείωσης των εισαγωγών που προκάλεσαν τα capital controls), αβέβαιη παραμένει η προοπτική της οικονομίας μας για το νέο έτος.

Κύρια αιτία αυτής της αβεβαιότητας είναι οι προθέσεις των επενδυτών. Οι επενδύσεις συμμετέχουν στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) περίπου κατά 13% (τη 10ετία του '70 συμμετείχαν κατά 38%-40%). Ομως παραμένουν, μαζί με τις εξαγωγές, οι μόνες συνιστώσες που καθιστούν την οικονομία βιώσιμη και οδηγούν σε σταθερή ανάπτυξη, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας και ως εκ τούτου αύξηση της κατανάλωσης που με τη σειρά της συμμετέχει, δυστυχώς, με ασύμμετρα μεγάλο ποσοστό (πάνω από 90%) στο ΑΕΠ.

> **«Τα αισιόδοξα μηνύματα έρχονται από την αναδιάρθρωση των τραπεζών** και την επανεκκίνηση των μεγάλων επενδυτικών σχεδίων»

Επομένως, το ερώτημα είναι: ποιο θα είναι το επενδυτικό κλίμα στη χώρα μας τη νέα χρονιά; Τα αισιόδοξα μηνύματα έρχονται από την αναδιάρθρωση των τραπεζών και την επανεκκίνηση των μεγάλων επενδυτικών σχεδίων και των ιδιωτικοποιήσεων (παραχώρηση των αεροδρομίων, εθνικές οδοί, διεθνείς διαγωνισμοί του ΤΑΙΠΕΔ κ.λπ.). Ομως υπάρχουν και απαισιόδοξα μηνύματα, όπως η πολιτική αβεβαιότητα, καθυστερήσεις στην υλοποίηση των διαρθρωτικών αλλαγών, τριβές με τους «θεσμούς», περιορισμένη ρευστότητα των τραπεζών για τη χρηματοδότηση της ιδιωτικής οικονομίας κ.λπ. Αλλά το βασικό εμπόδιο είναι η έλλειψη σταθερής, και με συνέχεια, πολιτικής. Εάν τα μέτρα των δύο τελευταίων ετών ήταν σωστά (υπενθυμίζω: 2012 ύφεση -6,6%, 2014 ανάπτυξη +0,8%), γιατί τα εγκαταλείψαμε, με αποτέλεσμα να επαναφέρουμε την ύφεση το 2015 και τελικά να υιοθετήσουμε πάλι τα περισσότερα από αυτά;

Επειδή από τη φύση μου είμαι αισιόδοξος, πιστεύω ότι τα ίδια λάθη δεν θα επαναληφθούν, τα αισιόδοξα μηνύματα θα υπερισχύσουν και το 2016 θα είναι ένα έτος ανάπτυξης.